

แนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างนักศึกษา สถาบันเทคโนโลยีปทุมวันกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ตะวันออกวิทยาเขตอุเทนถวาย*

ชลัท ประเทืองรัตน**

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ความขัดแย้งและความรุนแรง ระหว่างนักศึกษา 2 สถาบัน 2) ศึกษากระบวนการและแนวทางการจัดการขัดแย้งและความรุนแรงที่เกิดขึ้นที่ผ่านมา 3) เสนอแนะแนวทางการอยู่ร่วมกันต่อไปในอนาคตอย่างสันติ ในการรวบรวมข้อมูลนั้นรวบรวมจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม จำนวน 46 คน รวมทั้งสิ้น 11 ครั้ง มีกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ จากทั้ง 2 สถาบัน ได้แก่ ผู้บริหาร คณาจารย์ ผู้ปกครอง ผู้แทนสโมสรนักศึกษา นักศึกษา ศิษย์เก่า ผลการศึกษา พบว่า 1) ความรุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่างนักศึกษาทั้ง 2 สถาบัน เกิดขึ้นด้วยการพยายามที่จะปกป้องศักดิ์ศรีของสถาบัน โดยทั้งสองฝ่ายมีส่วนในการถ่ายทอดหรือทำให้ความคิดแบบแบ่งขั้ว แยกข้างเกิดขึ้น และดำรงอยู่ 2) คณาจารย์และบุคลากรทั้ง 2 สถาบัน ได้พยายามหาแนวทางต่าง ๆ เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งแต่ละกิจกรรมส่งผลต่อเหตุการณ์ความสงบที่แตกต่างกันไป ข้อเสนอแนะในการอยู่ร่วมกันในอนาคตอย่างสันติของทั้ง 2 สถาบันการศึกษา คือ 1) ยึดหลักการสร้างความสมานฉันท์และการปรับเปลี่ยนทัศนคติที่ไม่ดีต่อกัน 2) ยึดหลักการสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจ 3) จัดเวทีการสานเสวนา 4) การจัดตั้งกลไกร่วมกัน และ 5) การทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

คำสำคัญ: ความขัดแย้ง ความรุนแรง แนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

- * บทความนี้ปรับปรุงจากการนำเสนอในการประชุมวิชาการระดับชาติ 2011 หัวข้อการจัดการและการบริหารธุรกิจ 2011 วันพุธที่ 7 ธันวาคม 2554 ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 19 มหาวิทยาลัยสยาม
ผู้วิจัยขอขอบคุณ ดร. วิลาศ ดวงกำเนิด และ ผศ.ดร. ศรีไพร คักดิ์รุ่งพงศากุล ที่กรุณาให้ข้อคิดเห็นอันแหลมคม
ต่องานชิ้นนี้
- ** นักวิชาการผู้อำนวยการสำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา อาคารบี ชั้น 5 (โชนทิศใต้) เลขที่ 120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

Guidelines to Coexist Peacefully among Students of Pathumwan Institute of Technology and Rajamangala University of Technology Tawan-Ok Uthenthawai Campus*

Chalat Pratheuangrattana**

Abstract

The objectives of this study are 1) To analyze conflicts and violence among students of two particular institutions 2) To study the process and guidelines in managing and solving the conflicts and violence from incidents that occurred in the past 3) To suggest practical guidelines to coexist peacefully among students of these two institutes in the future. All data were collected from related documentations including interviews and group discussions 46 persons from the total of 11 sessions. The targeted data resources derive from both institutions, which expressly come from managements, professors, parents, student bodies and both current and former students. The research finds that 1) Violence among students of the two institutions still continues to exist today mainly because both sides trying to defend and keep a traditional sense of pride in their institutions. In addition, society in part, shares the responsibility of creating and promoting this peculiar division mentality on both sides.

* The author presented earlier version of this paper at The National Academic Conference 2011: Management and Business 2011, Wednesday 7th December 2011, at Charoemprakiat 19 Building, 19th Floor, Auditorium Room, Siam University. and received very useful comments from Dr. Vilat Duangkamnerd and Assistant Professor Dr. Sripai Sakroongpongsakul.

** Academic, The Office of Peace and Governance, King Prajadhipok's Institute.
The Government Complex, Building B, 5th Floor (Southern Zone) 120 Moo 3
Chaengwattana Road, Thung Song Hong, Laksi, Bangkok 10210, THAILAND.

2) University scholars and administration on both institutions had long been trying to seek and establish several correlation activities and ways of solving the existing problem. This research suggests practical guidelines to coexist peacefully among students of these two institutes as follow: 1) Practice basic reconciliation principle and change students' wrong old belief and attitude 2) Apply the principle of building good relationships and long lasting trust between the two institutions 3) Maintain creative dialogues between both sides 4) Establish ways and means to remain together peacefully 5) Carry out meaningful activities together continuously and permanently.

Keywords: *Conflicts, Violence, Guidelines to Coexist Peacefully*

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความขัดแย้งในสังคมไทยเกิดขึ้นและดำรงอยู่คู่กับเราตลอดเวลาและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นภายใต้บริบทสังคมไทยที่มีการพัฒนาทางวัตถุอย่างต่อเนื่อง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีทั้งความขัดแย้งในระดับบุคคล ครอบครัว ในองค์กร สถาบันการศึกษา ไปจนถึงระดับชาติ กล่าวได้ว่าเราไม่อาจปฏิเสธความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เราทุกคนต้องเคยเผชิญกับความขัดแย้งมากน้อยแตกต่างกันไป และความขัดแย้งยังโน้มนำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์อันยังประโยชน์แก่สังคมมนุษย์ (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2546) ที่สำคัญคือเมื่อความขัดแย้งเกิดขึ้น เราสามารถควบคุมความขัดแย้งไม่ให้ขยายตัวและจัดการความขัดแย้งได้หรือไม่ และจัดการความขัดแย้งได้ดีเพียงใด เราจะเลือกใช้วิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร จะใช้แนวทางสันติวิธีหรือแนวทางรุนแรงในการจัดการกับปัญหา แน่นอนว่าการใช้ความรุนแรงก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้ถูกกระทำและผู้ที่เกี่ยวข้อง อันอาจนำไปสู่การล้างแค้นตอบโต้กันไปมาอย่างไม่มีวันจบสิ้น ความรุนแรงในแต่ละสถานศึกษา รวมถึงความรุนแรงระหว่างสถาบันการศึกษาเกิดขึ้นในทุกระดับในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา แม้กระทั่งระดับมหาวิทยาลัย มีปรากฏให้เห็นในสื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ในหลายรูปแบบทั้งการขก ต่อย ทูบ ตบ ตี กัน มีการใช้อาวุธประเภทต่าง ๆ ซึ่งผลที่เกิดขึ้นคือมีทั้งการสูญเสียชีวิต บาดเจ็บ และความเจ็บปวดทางจิตใจ รวมถึงเสื่อมเสียชื่อเสียงต่อทั้งตัวบุคคลและสถาบัน

กล่าวถึงสถานการณ์ความรุนแรงในการก่อเหตุทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษาเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางและมีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นในแต่ละปีแตกต่างกันไปตามแต่บริบทของสังคมในแต่ละช่วง ในช่วงปี 2546-2550 จากข้อมูลสถิติของศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กองบัญชาการตำรวจนครบาล พบว่า ในปี 2546 มีนักเรียนก่อเหตุทะเลาะวิวาท 2,279 ครั้ง เตรียมก่อเหตุทะเลาะวิวาท 1,369 ครั้ง ในปี 2547 มีนักเรียนก่อเหตุทะเลาะวิวาท 3,112 ครั้ง เตรียมก่อเหตุทะเลาะวิวาท 2,300 ครั้ง ในปี 2548 มีนักเรียนก่อเหตุทะเลาะวิวาท 1,724 ครั้ง เตรียมก่อเหตุทะเลาะวิวาท 1,323 ครั้ง ในปี 2549 มีนักเรียนก่อเหตุทะเลาะวิวาท 1,978 ครั้ง เตรียมก่อเหตุทะเลาะวิวาท 1,390 ครั้ง ปี 2550 มีนักเรียนก่อเหตุทะเลาะวิวาท 1,713 ครั้ง เตรียมก่อเหตุทะเลาะวิวาท 1,121 ครั้ง (ข้อมูลสถิติศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กองบัญชาการตำรวจนครบาล สํารวจเมื่อ 12 มกราคม 2551 อ้างถึงใน ทรงภูมิ ประภานนท์, 2551)

สถาบันการศึกษาด้านอาชีวศึกษาที่ก่อตั้งมาอย่างยาวนานเกือบ 80 ปี ทั้งสถาบันเทคโนโลยีปทุมวันกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกวิทยาเขตอุเทนถวาย เป็นตัวอย่างให้กับสังคมไทยได้เรียนรู้และครุ่นคิดพินิจพิจารณาถึงการผลิตผลงานทางด้านวิชาการภาคปฏิบัติ ที่ทรงคุณค่าเป็นจำนวนมาก คณาจารย์ได้ผลิตนักเรียน นักศึกษาที่มีความเจริญเติบโตก้าวหน้าในการทำงานในสายงานด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อประเทศชาติ ทั้งรัฐมนตรี นักธุรกิจ ผู้บริหาร

ในสถานศึกษา อาจารย์ ผู้บริหารระดับสูงในภาคราชการ บริษัทเอกชน รวมถึงศิลปินที่มีชื่อเสียงในระดับชาติ และศิษย์เก่าก็ยังคงมีความผูกพันกับสถาบันการศึกษา ระลึกถึงบุญคุณของสถาบันและคณาจารย์ที่ช่วยสั่งสอนจนกระทั่งสำเร็จการศึกษามีหน้าที่การงานที่มั่นคง ดังจะเห็นได้จากการจัดกิจกรรมทำพิธีไหว้ครูอย่างสม่ำเสมอ

แต่ในอีกด้านหนึ่ง ก็มีภาพของปรากฏการณ์ความขัดแย้ง ความรุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่างนักศึกษาทั้ง 2 สถาบัน คือ สถาบันเทคโนโลยีปทุมวันกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกวิทยาเขตอุเทนถวาย ปัญหาทะเลาะวิวาทอย่างยืดเยื้อเรื้อรังระหว่าง 2 สถาบันส่งผลให้เกิดความสูญเสียโดยเฉพาะต่อนักศึกษาของทั้ง 2 สถาบัน เกิดการเสียชีวิต ทูพพลภาพ บาดเจ็บทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะเกิดบาดแผลทางจิตใจที่ต้องใช้พลังทางสังคมทุกภาคส่วนเร่งเยียวยาช่วยบรรเทาให้แผลที่เป็นแผลสดนั้นกลายเป็นแผลแห้ง โดยต้องใช้แนวทางสันติวิธีเพื่อนำไปสู่ความสมานฉันท์ร่วมกันให้เกิดขึ้น เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับสังคมไทยได้เรียนรู้ จดจำและกล่าวถึงในแง่บวกของพลังในการพัฒนาประเทศชาติและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของทั้ง 2 สถาบันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อวิเคราะห์ความขัดแย้ง (Conflict Analysis) และความรุนแรง ระหว่างนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีปทุมวันและนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกวิทยาเขตอุเทนถวาย
- 2) เพื่อศึกษากระบวนการและแนวทางการจัดการความขัดแย้งและความรุนแรงที่เกิดขึ้นที่ผ่านมา
- 3) ศึกษาแนวทางการอยู่ร่วมกันต่อไปในอนาคตอย่างสันติของทั้ง 2 สถาบัน โดยเสนอแนะทางเลือกเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องพิจารณาแก้ไขปัญหา

แนวคิดทฤษฎีในการวิจัย

ทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบและแนวทางในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น คือ ทฤษฎีความขัดแย้ง ความรุนแรง การสร้างความสมานฉันท์ และการสานเสวนา

- 1) ความขัดแย้ง (Conflicts) ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่อยู่คู่กับมนุษย์ไม่ว่าจะในระดับบุคคลหรือในระดับสังคม (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2533) สอดคล้องกับที่ มอริสได้กล่าวไว้ว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเสมอและไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เมื่อมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ความขัดแย้งบางครั้งก่อให้เกิดประโยชน์ในการได้แนวคิดใหม่ ๆ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นได้ แต่บางครั้งถ้าจัดการไม่ดีก็สามารถทำให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงได้เช่นกัน (มอริส, 2004) การจัดการความขัดแย้งที่ดีต้องเริ่มจากการวิเคราะห์ความขัดแย้ง (Conflict Analysis) ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้เข้าใจกำเนิด ธรรมชาติ พลวัต และความเป็นไปได้ในการจัดการความ

ขัดแย้ง (Miall, Ramsbotham, & Woodhouse, 1999) การวิเคราะห์ความขัดแย้งทำได้โดยพิจารณาประเด็นขัดแย้ง การแยกแยะและระบุมุมมองของทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือคู่กรณี การหาต้นตอที่แท้จริงของปัญหาความขัดแย้ง (Sources) พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างกันที่ผ่านมา และในปัจจุบันเป็นอย่างไร ประเมินว่าความขัดแย้งนั้นมีแนวโน้มขยายตัว (Escalation) มากขึ้นหรือลดลง (De-escalation) การศึกษาพฤติกรรมที่กระทำต่อกัน รูปแบบวิธีการที่บุคคลเหล่านั้นใช้ในการจัดการความขัดแย้ง การวิเคราะห์อำนาจของคู่กรณี การพิจารณาถึงบริบททางประวัติศาสตร์ การประเมินทางเลือกต่าง ๆ (Options) การประเมินความเป็นไปได้ที่จะเจรจาไกล่เกลี่ย และการเจรจาโดยค้นหาจุดยืนและจุดสนใจ (มอริส, 2004) คริสโตเฟอร์ มัวร์ ได้แบ่งความขัดแย้งออกเป็น 5 ประเภท คือ ความขัดแย้งด้านข้อมูล ความขัดแย้งจากผลประโยชน์ ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์และความขัดแย้งด้านค่านิยม ความขัดแย้งด้านโครงสร้างและด้านค่านิยมมีแนวโน้มจัดการความขัดแย้งได้ยากกว่า (คริสโตเฟอร์ มัวร์ อ้างถึงใน วันชัย วัฒนศัพท์, 2550)

2) ความรุนแรง (Violence) เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นไม่จำเป็นต้องนำไปสู่ความรุนแรง ความรุนแรงมิใช่ผลของความขัดแย้ง แต่เป็นวิธีที่มนุษย์เลือกใช้ กล่าวคือ จะเลือกใช้วิธีการเจรจาพูดคุยหรือวิธีที่ใช้ความรุนแรง การเลือกใช้วิธีความรุนแรงก็เป็นเพียงวิธีการแก้ไขความขัดแย้งวิธีหนึ่งเท่านั้น (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2533) การทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นได้อย่างครอบคลุมและรอบด้าน ไม่เพียงแต่พิจารณาจากปรากฏการณ์ความรุนแรงทางกายภาพที่เกิดขึ้นเท่านั้น ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นเพียงส่วนยอดของภูเขาน้ำแข็งที่โผล่พ้นเหนือน้ำขึ้นมา แต่ส่วนที่ซ่อนอยู่ข้างใต้น้ำที่มองไม่เห็น จำเป็นต้องมีการพิจารณาอย่างลึกซึ้ง ว่าอะไรที่มารองรับการใช้พฤติกรรมความรุนแรงที่เกิดขึ้น เป็นคำอธิบายที่สร้างความชอบธรรมในการใช้ความรุนแรง รวมถึงระบบโครงสร้างที่ไม่ได้เน้นไปที่ตัวบุคคลที่เป็นผู้กระทำความรุนแรง แต่โครงสร้างที่ทำให้เกิดผลกระทบความรุนแรงต่อมนุษย์ คำอธิบายความรุนแรงทั้ง 3 ระดับนี้ Galtung (1990) ได้เป็นผู้อธิบายไว้ คือ 1) ความรุนแรงทางตรง (Direct Violence) เป็นความรุนแรงที่มีผลในเชิงการทำร้ายร่างกายและมีผู้กระทำความรุนแรง และผลของความรุนแรงเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจน 2) ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) คือ สภาวะความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากโครงสร้างสังคม หรือสถาบันทางสังคมที่ทำร้ายประชาชนอย่างช้า ๆ โดยการกีดกันพวกเขาจากการเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพ 3) ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม เป็นการรองรับความรุนแรงทางตรง และโครงสร้างให้ดำรงอยู่ได้โดยชอบธรรม หรือถูกมองว่าเป็นสภาวะปกติ ที่คนไม่ตั้งคำถามหรือสงสัย โดยเฉพาะถ้ามีการปลูกฝังให้เกิดการเกลียดชังระหว่างสีผิว หรือคนต่างศาสนา เช่น คนผิวขาวกับคนผิวดำ ศาสนาพุทธกับมุสลิมหรือคริสต์ และถ้าคนกลุ่มหนึ่งเชื่อว่าตนเหนือกว่าหรือถูกต้องกว่าคนอื่น โอกาสที่จะเกิดความรุนแรงก็ยิ่งง่ายดายขึ้น

3) การสร้างความสมานฉันท์ (Reconciliation) ภายหลังจากเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงขึ้น จำเป็นต้องมีการกระบวนการในการสร้างความสมานฉันท์เพื่อเยียวยาความรู้สึก อารมณ์ ความเจ็บปวด

ที่เกิดขึ้น ด้วยวิธีการที่เน้นโครงสร้าง การตั้งกลไกขึ้นมาดำเนินการ รวมถึงการเน้นการสร้าง ความสัมพันธ์เพื่อนำไปสู่การให้อภัยซึ่งกันและกัน สำหรับการเยียวยาผู้สูญเสียสามารถกระทำได้ใน หลายวิธี เช่น การขอโทษ การจ่ายค่าชดเชย การยอมรับความผิด การแสดงความรับผิดชอบและ ให้คำมั่นว่าจะไม่กระทำผิดซ้ำอีก เป็นต้น

4) การสานเสวนา (Dialogue) สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในด้านการจัดการความ ชัดแย้งที่เกิดขึ้นแล้ว รวมถึงป้องกันความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นด้วยการมาร่วมกันกำหนดทิศทางใน อนาคตร่วมกัน การสานเสวนาเป็นกระบวนการรับฟังซึ่งกันและกัน และการพยายามทำความเข้าใจ คนอื่นมากกว่าที่จะมาพยายามหักล้างหรือมุ่งเอาชนะ เน้นแสวงหาความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย เป็นการเปิดมุมมอง ทบทวนจุดยืนของตนเอง Saunders (1999) เห็นว่าการสานเสวนาจะนำ ไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี จากการรับรู้ถึงความเจ็บปวดซึ่งกันและกันเพราะเมื่อเกิดการยอมรับ อีกฝ่าย ก็จะเกิดการเปิดใจนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีได้

จากทฤษฎีที่กล่าวมา สรุปได้ว่าความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้นอยู่คู่กับ มนุษย์ แต่ความรุนแรงเป็นสิ่งที่ผิดปกติ การจะจัดการกับความขัดแย้งและความรุนแรงได้ จำเป็นต้อง เข้าใจถึงความขัดแย้งอย่างเป็นระบบ เพื่อสามารถจัดการความขัดแย้งได้อย่างถูกต้อง เมื่อเกิด ความรุนแรงขึ้นแล้ว จำเป็นต้องมีกระบวนการสร้างความสมานฉันท์อย่างเข้มข้น ต่อเนื่อง เพื่อเยียวยา ความรู้สึกซึ่งกันและกันอันอาจนำไปสู่การให้อภัยกันได้ กระบวนการหนึ่งที่สามารถนำไปใช้ได้ คือ การสานเสวนาเพื่อฟังกันอย่างแท้จริงถึงสิ่งที่แต่ละฝ่ายคิดและรู้สึก

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พื้นที่ในการ วิจัยเป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) คือ สถาบันเทคโนโลยีปทุมวันกับ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกวิทยาเขตอุเทนถวาย ซึ่งมีพื้นที่ตั้งอยู่ใกล้กัน สถาบัน เทคโนโลยีปทุมวันตั้งอยู่ที่ถนนพระราม 1 เขตปทุมวัน ส่วนมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตอุเทนถวาย ตั้งอยู่ที่ถนนพญาไท เขตปทุมวัน

ในการรวบรวมข้อมูลนั้นรวบรวมจากเอกสาร การสัมภาษณ์ สทนากลุ่มและการสังเกตการณ์ แบบไม่มีส่วนร่วม โดยการศึกษาเอกสารข้อมูลของทั้ง 2 สถาบัน จากข้อมูลพื้นฐาน หนังสือ ตำรา รายงานการศึกษาวิจัย บทความ รายงานประจำปีของสถาบันการศึกษา รายงานการประชุม การนิเทศศึกษาที่คณะผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญอื่น ๆ ได้ทำการศึกษารวบรวมไว้ สำหรับการสัมภาษณ์และ การสนทนากลุ่ม จำนวนทั้งสิ้น 11 ครั้ง มีกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ จากทั้ง 2 สถาบัน ได้แก่ ผู้บริหาร คณาจารย์ ผู้ปกครอง ผู้แทนสโมสรนักศึกษา นักศึกษา คิษย์เก่า ซึ่งงานวิจัยนี้จะไม่เปิดเผย รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์เนื่องจากข้อมูลที่ได้รับมีความละเอียดอ่อน การนำเสนอรายงานโดยไม่เปิดเผย

รายชื่อน่าจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายมากกว่าการระบุชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ รวมถึงไม่เปิดเผยผลการสัมภาษณ์อย่างละเอียดซึ่งมีเนื้อหาที่ทำให้เข้าใจความขัดแย้งที่ผ่านมานักศึกษาทั้ง 2 สถาบันได้อย่างลุ่มลึก แต่การใส่ข้อมูลการสัมภาษณ์น่าจะก่อให้เกิดผลเสียในการขยายความขัดแย้งระหว่าง 2 สถาบัน อันจะทำให้แก้ไขปัญหาคความขัดแย้งได้ยากลำบากมากขึ้น ผู้วิจัยจึงนำเสนอข้อมูลในส่วนที่ละเอียดอ่อนโดยสังเขป¹ โดยใช้ระยะเวลาในการศึกษาวิจัยรวม 18 เดือน ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2552- มีนาคม 2554 เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ เครื่องบันทึกเสียง และ กล้องถ่ายรูป โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของการบรรยายหรือพรรณนา (Descriptive) ในช่วงการจัดทำรายงานการวิจัยได้ส่งร่างรายงานดังกล่าวให้ผู้บริหารของทั้ง 2 สถาบันได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จนกระทั่งเมื่อจัดทำผลการศึกษเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่าง 2 สถาบันเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาต่อผู้บริหารของทั้ง 2 สถาบัน ซึ่งผู้บริหารของทั้ง 2 สถาบันจะนำข้อเสนอแนะไปพิจารณาต่อไป

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

1) ความขัดแย้งและความรุนแรงระหว่างนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีปทุมวันและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกวิทยาเขตอุเทนถวาย

1.1 ความขัดแย้งระหว่างนักศึกษา 2 สถาบัน

ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ปกติที่อยู่คู่กับสังคมมนุษย์ และความขัดแย้งไม่ได้เป็นสาเหตุโดยตรงที่นำไปสู่ความรุนแรง ความรุนแรงเป็นวิธีการที่มนุษย์เลือกใช้ในการจัดการความขัดแย้ง เราสามารถเลือกใช้วิธีการที่สันติหรือรุนแรงก็ได้ในการจัดการ สำหรับจุดเริ่มต้นความขัดแย้งและสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างนักศึกษาทั้ง 2 สถาบันนั้นเกิดจากการสะสมความไม่เข้าใจกันจากหลาย ๆ เหตุการณ์ปะทะมาอย่างต่อเนื่อง เหตุการณ์หนึ่งที่น่าจะเป็นเหตุการณ์รุนแรงที่ทำให้ปัญหานักเรียนตีกันฝังรากลึกในสังคม เกิดจากการแข่งขันกีฬาฟุตบอลในช่วงปี 2511-2512 ที่สนามกีฬาแห่งชาติ นักศึกษาทั้ง 2 สถาบัน มีการใช้ระเบิดขวดขว้างปาใส่กัน ต่อมาความขัดแย้งได้สะสมจนนำไปสู่การปิดถนนบริเวณสี่แยก ในปี พ.ศ. 2516 จนกลายเป็นบาดแผลที่ฝังลึกในจิตใจของนักศึกษาทั้ง 2 สถาบัน ประกอบกับนักศึกษาที่เข้ามาเรียนมากขึ้น เกิดการดูแลไม่ทั่วถึง เช่น ในปี 2524 มีการเรียนในระดับ ปวส. และมีนักศึกษามากจนห้องเรียนไม่พอ ต้องแบ่งเป็น ปวส.รอบคำ ปวส.รอบบาย ทำให้เด็กมีเวลาว่างมากเกินไป (ศิษย์เก่าสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน, สัมภาษณ์, วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2554)

¹ ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์ ให้ข้อคิดว่าการเขียนรายงานวิจัย ไม่ควรเขียนแล้วทำให้หน่วยงานใด ๆ เกิดความเสียหาย แต่เน้นที่การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน สอดคล้องกับ ผู้บริหารของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวันเห็นว่าการใส่ข้อมูลความรุนแรงระหว่าง 2 สถาบันอย่างละเอียดไม่จำเป็นก่อให้เกิดประโยชน์กับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่าง 2 สถาบัน

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่าย ประกอบด้วยผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ คิษย์เก่า ผู้ปกครองทั้ง 2 สถาบัน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและสื่อมวลชน สำหรับ*คู่กรณี*คือนักศึกษาทั้ง 2 สถาบัน *ประเด็นที่ขัดแย้งกัน*คือ การปกป้องศักดิ์ศรีของสถาบัน และความต้องการเป็นสถาบันอันดับหนึ่ง สำหรับ*ประเภทหรือชนิดของความขัดแย้ง* ที่งานวิจัยนี้เน้นตามแนวคิดของคริสโตเฟอร์ มัวร์ ก็คือ *ความขัดแย้งด้านค่านิยม* เป็นค่านิยมที่ต้องการปกป้องศักดิ์ศรีของสถาบัน ใครจะมาละเมิดศักดิ์ศรีมิได้ เป็นคุณค่าที่ฝังลึกอยู่ในตัวนักศึกษาและสถาบันมาอย่างยาวนาน ผ่านการถ่ายทอดแนวคิดจากรุ่นพี่และอาจารย์บางคน รวมถึงผู้ปกครองบางคนที่ทำให้ายปกป้องเด็กของตนเองว่าการพกอารูเพื่อใช้ป้องกันตัวเอง และสื่อมวลชนบางกลุ่มที่นำเสนอข่าวเฉพาะในด้านพฤติกรรมความรุนแรง แต่ไม่ได้นำเสนอข่าวด้านสรางสรรคของนักศึกษา *ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์* ความสัมพันธ์ร่วมกันมีตำโนอดีตเคยมีช่วงที่มีความสัมพันธ์กันดีมาก สถานการณ์ในปัจจุบันความไว้วางใจยังไม่เกิดขึ้น ยังคงมีความหวาดระแวงต่อกัน *ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง* เป็นเรื่องของอำนาจในการดำรงอยู่ของตนเองอย่างมีศักดิ์ศรี แสดงออกมาในการใช้ชีวิตโดยมีการแบ่งพื้นที่กันอย่างชัดเจน รวมถึงความไม่ต่อเนื่องของผู้บริหาร การขาดอาจารย์อาวุโสที่จะมาช่วยเป็นผู้เชื่อมประสาน สำหรับการวิเคราะห์ความขัดแย้งเพื่อทำให้จัดการความขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพใช้กรอบความคิดของ Miall, Ramsbotham, & Woodhouse (1999) และ มอริส (2004) ในประเด็น*มุมมองและทัศนคติระหว่างกัน*นักศึกษาแต่ละฝ่ายมีทั้งที่ต้องการจะทำงานร่วมกัน พุดคุยกันเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญา และเพื่อให้สังคมมองทั้ง 2 สถาบันในด้านบวก รวมถึงมุมมองด้านลบต่อกันที่ยังไม่พร้อมจะพุดคุยและทำงานร่วมกันเนื่องจากความรู้สึกฝังใจการสูญเสียเพื่อนไป ในประเด็น*ความสัมพันธ์ระหว่างกัน* ที่ผ่านมาความสัมพันธ์ระหว่าง 2 สถาบันมีมากน้อยแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย โนอดีตมีช่วงที่ความสัมพันธ์ระหว่าง 2 สถาบันดีมาก เช่น ในช่วงปี 2517, ช่วงปี 2543 ทั้งผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาร่วมทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ทั้งการออกค่าย กิจกรรมวิชาการ กิจกรรมสรางสัมพันธ์บำเพ็ญประโยชน์ ความสัมพันธ์อันดีต่อกันเกิดจากความร่วมมืออย่างจริงจังจากทั้ง 2 สถาบัน เหตุการณ์ความรุนแรงก็สงบลงไป (อาจารย์ มทร.วิทยาเขตอุเทนถวาย, สัมภาษณ์, 13 กรกฎาคม 2553) ในปัจจุบัน (ณ วันที่ศึกษาวิจัย) ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษา 2 สถาบันยังไม่ได้เพียงพอที่จะนำมาสู่การแก้ปัญาร่วมกัน แม้แต่แกนนำนักศึกษาก็แทบไม่มีโอกาสได้รู้จักกัน และก็กังวลด้วยว่าถ้ารู้จักกันแล้วอาจเป็นอันตรายต่อตนเอง เนื่องจากหลาย ๆ ปัจจัยทั้งตัวนักศึกษาเองและบริบทแวดล้อม แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าสรางความสัมพันธ์อันดีกลับมาไม่ได้ ยังคงสามารถฟื้นความสัมพันธ์กลับขึ้นมาใหม่ได้

ในประเด็น*พฤติกรรมที่กระทำต่อกัน/พลวัตของความขัดแย้ง* พฤติกรรมที่มีต่อกันไม่ได้มีแต่ความขัดแย้งและความรุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่าง 2 สถาบัน แต่มีความร่วมมือเกิดขึ้นผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่สรางสรรค ทั้งในด้านการสราง ซ่อมแซมสิ่งปลูกสรางให้กับผู้ขาดโอกาสในชนบท ซ่อมแซมวัดมัสยิด ปลูกสรางโรงเรียนให้กับน้องผู้ขาดโอกาส แต่พฤติกรรมด้านการใช้ความรุนแรงก็มีเช่นกัน ทำให้เกิด

การเสียชีวิต มีการใช้ความรุนแรงระหว่างกลุ่มที่แบ่งขั้วแยกขั้วกันอย่างชัดเจน ทำให้ทรัพย์สินเสียหาย มีการแบ่งเขตแดนในการใช้ชีวิตกันอย่างชัดเจนเพื่อให้ต่างคนต่างอยู่ไม่ต้องมารุกล้ำเขตแดนซึ่งกันและกัน บางครั้งมีการระดมกำลังเพื่อปกป้องศักดิ์ศรีสถาบัน การวิเคราะห์จุดยืนและจุดสนใจของคู่ขัดแย้ง จุดยืนของนักศึกษาทั้ง 2 สถาบัน คือ ต้องการปกป้องศักดิ์ศรีของสถาบัน ไม่ต้องการให้ใครมาทำลายศักดิ์ศรีมาดุนหมิ่น และหยาบเกียรติของสถาบันตนเอง จุดสนใจของนักศึกษาทั้ง 2 สถาบันหรือความต้องการที่แท้จริงที่อยู่ลึกในจิตใจ คือ การได้รับการยอมรับในด้านบวก เช่น ด้านความเป็นหนึ่งในด้านวิชาการ ได้รับการยอมรับว่าเป็นนักศึกษาที่ดี มีภาพลักษณ์ด้านบวกที่ไม่ได้มาเรียนเพื่อการทะเลาะวิวาท จุดสนใจร่วมของนักศึกษาทั้ง 2 สถาบันที่เป็นจุดร่วมเหมือนกัน คือ ต่างฝ่ายต่างก็ต้องการได้รับการยอมรับในด้านบวก ในด้านความเป็นหนึ่งในด้านวิชาการ ในด้านที่สร้างสรรค์ ในด้านการสร้างชื่อเสียงให้สถาบัน

รูปแบบวิธีการที่ใช้ในการจัดการความขัดแย้ง มีทั้งแนวทางเฉพาะภายในสถาบันของตนเอง และการร่วมมือกัน การร่วมมือกันที่ผ่านมาของทั้ง 2 สถาบันผ่านทางกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย ทั้งการจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ การสร้างอาคารเรียน ซ่อมแซมวัด มัสยิด ถนน สาธารณูปโภคต่าง ๆ กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน กิจกรรมด้านศาสนา กิจกรรมการพูดคุยกันเพื่อสร้างความสมานฉันท์ กิจกรรมการเผยแพร่ภาพลักษณ์เชิงบวก จับมือกันยุติการก่อเหตุทะเลาะวิวาท ความร่วมมือกันดังกล่าวสามารถยุติความรุนแรงได้มากน้อยแตกต่างกันไป นำมาสู่ความร่วมมือกันได้แตกต่างกันในแต่ละช่วงสถานการณ์ ขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจอย่างแท้จริงจากทั้ง 2 สถาบัน หรือว่าเพียงร่วมมือเพื่อให้ถือว่าได้จัดกิจกรรมแล้ว นอกจากนี้ ยังขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละสถาบัน บางช่วงต้องเน้นหนักไปที่การจัดการกับสถานการณ์ภายในสถาบันให้ได้ก่อน ก็อาจจะไม่พร้อมในการร่วมมือกับอีกสถาบัน สำหรับนักศึกษาทั้ง 2 สถาบันในช่วงที่มีสถานการณ์ความรุนแรงสูง ก็จะใช้วิธีการจัดการความขัดแย้งที่แตกต่างกันไปจะพยายามหลีกเลี่ยงเพื่อไม่ให้เกิดการเผชิญหน้า ลดความสูญเสีย แต่ถ้าต้องเผชิญหน้าก็จำเป็นต้องใช้แนวทางการแข่งขัน มุ่งเอาชนะอีกฝ่ายหนึ่งให้ได้ด้วยการใช้กำลังเข้าตัดสิน (นักศึกษา มทร.อุเทนถวาย, สัมภาษณ์, 23 กันยายน 2553) อีกแนวทางคือความร่วมมือ จะเกิดขึ้นได้ในช่วงที่สถานการณ์ความขัดแย้งและความรุนแรงมีน้อย ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันเป็นไปด้วยดี นักศึกษาก็จะสามารถทำกิจกรรมร่วมกันได้ ทั้งการบำเพ็ญประโยชน์ การแข่งกีฬา งานด้านวิชาการ แต่ในช่วงที่เกิดเหตุการณ์รุนแรง แม้กระทั่งในปัจจุบันนักศึกษาจะยังไม่พร้อมที่จะมาพูดคุยกันโดยตรง เพราะสถานการณ์ยังไม่เหมาะสม นักศึกษาเห็นว่าถ้าต่างฝ่ายต่างมีความเข้มแข็งทางด้านวิชาการ ทำผลงานให้เป็นที่โดดเด่นก็จะสามารถเป็นตัวผลักดันกระตุ้นให้นักศึกษาทั้ง 2 สถาบันมาพูดคุยกันได้ผ่านทางกิจกรรมต่าง ๆ (นักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2554)

1.2 ความรุนแรงระหว่างนักศึกษา 2 สถาบัน

ความรุนแรงแบ่งได้เป็นความรุนแรงทางตรงและความรุนแรงทางวัฒนธรรม ตามกรอบที่ Galtung ได้อธิบายไว้ ความขัดแย้งระหว่างนักศึกษาทั้ง 2 สถาบันเกิดจากการสะสมความไม่เข้าใจและความไม่ไว้วางใจกันมาอย่างต่อเนื่องหลายเหตุการณ์ เหตุการณ์ความรุนแรงทางตรงที่เกิดขึ้นระหว่างนักศึกษาทั้ง 2 แห่ง ตั้งแต่ภายหลังปี พ.ศ. 2511 เป็นต้นมามีทั้งเหตุการณ์ที่มีผู้สูญเสียชีวิตและบาดเจ็บ สลับกันไปมากับช่วงที่ไม่มีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้น บางเทอมมีเหตุการณ์ความรุนแรงสูงมีคนเสียชีวิตเทอมละ 3-4 คน บางเทอมเสียชีวิตเทอมละคนสองคน แต่บางเทอมก็ไม่มีการสูญเสียชีวิต ข้อมูลการสูญเสียบางครั้งไม่ปรากฏเป็นข่าว แต่สรุปได้ว่าในช่วงสิบปีที่ผ่านมาจะมีนักศึกษาเสียชีวิตทุกปี² (อาจารย์ มทร.อุเทนถวาย, สัมภาษณ์ 13 กรกฎาคม 2553) ยกตัวอย่างเช่น

- 22 มกราคม พ.ศ. 2552 นักศึกษาแห่งหนึ่งถูกคนร้ายยิงเสียชีวิต ขณะเดินกลับบ้าน หน้าเขว่น ใกล้ร้านอมรภัณฑ์ ใกล้แยกมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ 27 มกราคม 2552)

- 24 มกราคม พ.ศ. 2552 นักศึกษาทั้งสองสถาบันมาจับศพคนของตนที่ สถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ เกิดเหตุจลาจลกระทบกระทั่งกัน และใช้ก้อนหิน ท่อนไม้ ขวดน้ำ ขว้างปาใส่กัน จนถูกกระชกอาคารสถาบันนิติเวช (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ 24 มกราคม 2552)

- 26 มกราคม พ.ศ. 2552 นักศึกษาที่กลับจากงานศพที่วัดใหญ่ พระสมุทรเจดีย์ จ.สมุทรปราการ โดยขี่มอเตอร์ไซด์กลับ ถูกคนร้ายประกบยิง (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ 27 มกราคม 2552)

- 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 เกิดเหตุนักศึกษา 2 สถาบัน ปะทะกันที่หน้าห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่ง เวลาประมาณ 17.00 น. มีทรัพย์สินเสียหาย ประตู่ห้าง รถยนต์เสียหาย นักศึกษาพกอาวุธ ปืน มีด ดาบ ไม้ ก้อนอิฐ โดยยิงปืนขึ้นฟ้า ตำรวจจากสถานีตำรวจนครบาลปทุมวันและโรงพักใกล้เคียง เข้าระงับเหตุไว้ได้ โดยมีผู้เป็นเหยื่อถูกตีกะโหลกร้าว ซีโครงหัก กระชกร้านค้าหน้าห้างแตก รถยนต์ถูกก้อนอิฐขว้างกระชกแตก (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ 13 กุมภาพันธ์ 2552)

เหตุการณ์การตอบโต้กันไปมาเนื่องจากความสูญเสียที่เกิดขึ้นกับคนของสถาบันตนเอง จากความรู้สึกคับแค้น นำไปสู่การใช้พฤติกรรมที่ต้องการทำให้อีกสถาบันรู้สึกเจ็บปวดด้วยการทำลายสิ่งที่เคารพสักการะ รวมถึงคนที่รัก ซึ่งเป็นที่เข้าใจได้ไม่ยากว่าทำไมจึงเกิดเหตุความรุนแรงทางกายภาพตามมา ดังตัวอย่างที่ปรากฏในสื่อสารมวลชน จากสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นทำให้เกิดการแบ่งเขตแดนในการอยู่ร่วมกันของนักศึกษาทั้ง 2 สถาบัน เพื่อหลีกเลี่ยงการทำให้อีกฝ่าย

² การนำเสนอบทความวิจัย ณ มหาวิทยาลัยสยาม ได้รับการวิจารณ์ว่าน่าจะมีข้อมูลเชิงปริมาณที่แน่นอนว่ามีนักศึกษาของทั้ง 2 สถาบันเสียชีวิตจำนวนเท่าใด แต่ผู้วิจัยเห็นว่าการใส่ตัวเลขที่แน่นอนจะทำให้เกิดการขยายความขัดแย้งมากกว่าการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

รู้สึกว่าเป็นการยั่วยุกัน ด้วยการพยายามไม่เดินทางผ่านไปยังอีกสถาบัน และจะมีพื้นที่ที่รู้กันอย่างชัดเจนว่าพื้นที่บริเวณใดที่แต่ละสถาบันไม่ควรเดินทางเข้าไป นักศึกษาทั้ง 2 แห่งจะพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้เหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้น แต่ถ้าหลีกเลี่ยงไม่ได้จริง ๆ ก็จำเป็นต้องทำเพื่อป้องกันตัว เหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดขึ้นเพียงจากนักศึกษาทั้งสองสถาบันเท่านั้น แต่มีผู้ไม่หวังดีหรือมือที่สาม มาสร้างสถานการณ์ให้เกิดเหตุทะเลาะวิวาทกัน โดยมีหลักฐานที่ยืนยันได้อย่างชัดเจน

ความรุนแรงทางวัฒนธรรม เป็นการรองรับความรุนแรงทางตรง และโครงสร้างให้ดำรงอยู่ได้โดยชอบธรรม หรือถูกมองว่าเป็นสภาวะปกติ ที่คนไม่ตั้งคำถามหรือสงสัยว่าวิธีคิด การกระทำ และผลที่เกิดขึ้นต่อผู้อื่นที่เป็นเหยื่อนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ชอบธรรม ความรุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่างนักศึกษาทั้ง 2 สถาบัน เกิดขึ้นได้ด้วยการพยายามที่จะปกป้องศักดิ์ศรีของสถาบัน ที่ทั้งสังคมมีส่วนในการถ่ายทอดหรือทำให้ความคิดแบบแบ่งขั้ว แยกข้างเกิดขึ้นและดำรงอยู่ ทั้งผู้ปกครอง สื่อมวลชน ผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากร รุ่นพี่ในสถาบันการศึกษา ศิษย์เก่า และความรุนแรงที่เกิดขึ้นมีที่มาที่ไปไม่ได้เป็นความรู้เหตุผลหรือความผิดปกติของคน และทำให้การใช้ความรุนแรงไม่ทำให้คนรู้สึกผิด เพราะว่าเขามีความเป็นอื่น ไม่ใช่พวกเดียวกันกับเรา และมีภาพลักษณ์ด้านลบ ที่เราสามารถจัดการกับเขาได้โดยไม่รู้สึกผิด ความรุนแรงทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาทั้ง 2 สถาบัน เป็นสาเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงทางตรง ทำให้ความรุนแรงเกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้ ขณะเดียวกันเมื่อมีการใช้ความรุนแรงทางตรงก็เป็นการเสริมพลังให้ใช้ความรุนแรงทางวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น ผ่านกระบวนการปลูกฝังจากสถาบันทางสังคมในหน่วยต่าง ๆ

2) กระบวนการและแนวทางการจัดการขัดแย้งและความรุนแรงที่ผ่านมา

จากสถานการณ์ความขัดแย้งและความรุนแรงที่เกิดขึ้นมานานนับสิบปีผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากรทั้ง 2 สถาบัน ได้พยายามหาหาแนวทางและมาตรการต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาทะเลาะวิวาทมาอย่างยาวนาน โครงการและกิจกรรมที่ดำเนินการจัดไปนั้นส่งผลให้เกิดความสงบช่วงระยะเวลาหนึ่ง สลับกับเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นเป็นระยะ ซึ่งมีทั้งกิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกัน และกิจกรรมที่ดำเนินการเฉพาะแต่ละสถาบัน สำหรับกิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกัน คือ กิจกรรมด้านศาสนาและงานบุญ กิจกรรมการพูดคุยเพื่อสร้างความสมานฉันท์ กิจกรรมความร่วมมือทางวิชาการ กีฬาสามัคคีสัมพันธ์ กิจกรรมการเผยแพร่ภาพลักษณ์เชิงบวก กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ และการตั้งคณะกรรมการร่วมกัน แต่ละกิจกรรมส่งผลให้สถานการณ์ความรุนแรงในบางช่วงถือว่ามีความสงบเรียบร้อยดีมาก แต่บางช่วงก็มีสถานการณ์ความรุนแรงขึ้นมาเป็นระยะ ๆ ประมวลภาพรวมของการจัดกิจกรรมร่วมกันที่ผ่านมา กล่าวได้ว่ามีทั้งที่ประสบความสำเร็จ และอาจยังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก ความสำเร็จนั้นวัดได้จากการไม่เกิดความรุนแรง ไม่มีการสูญเสียชีวิต บาดเจ็บ และสูญเสียทรัพย์สิน รวมถึงทั้งสองสถาบันมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีการพบปะกันอย่างสม่ำเสมอ และมีกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง สำหรับช่วงที่

ถือว่าประสบความสำเร็จที่ทำให้สถานการณ์ความรุนแรงลดน้อยลงไปมากหรือแทบไม่มีเลย ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะตัวกิจกรรมเท่านั้น แต่ความสงบที่เกิดขึ้นเนื่องจากความสัมพันธ์หรือสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างผู้บริหาร คณาจารย์ และนักศึกษาของทั้งสองสถาบันที่เกิดความสัมพันธ์กันมาอย่างต่อเนื่อง และสร้างความไว้วางใจต่อกันจนเกิดขึ้นอย่างแนบแน่น กล่าวได้ว่าความสำเร็จเกิดขึ้นจากองค์ประกอบครบทั้ง 3 มุม ทั้งเป้าหมาย ความสัมพันธ์ และวิธีการ เป้าหมายคือความสงบสุข ปราศจากความรุนแรง อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร คณาจารย์ นักศึกษาเป็นไปอย่างแนบแน่น จนเกิดความไว้วางใจต่อกัน ปราศจากความหวาดระแวง และวิธีการที่ใช้ผ่านกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งวิชาการและงานด้านต่าง ๆ ที่มีกระบวนการมีส่วนร่วมจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

สำหรับกิจกรรมที่ถือว่าประสบความสำเร็จ คือ *ความร่วมมือด้านวิชาการ* ภายหลังปี พ.ศ. 2546 มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนการเรียนการสอนของอาจารย์ ให้อาจารย์ทางสถาบันเทคโนโลยีปทุมวันมาสอนที่ มทร.วิทยาเขตอุเทนถวาย และอาจารย์ของ มทร.วิทยาเขตอุเทนถวายไปสอนที่สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน รวมถึงการสลับนักศึกษาไปเรียนวิชาพื้นฐานที่อีกสถาบัน เช่น มทร.วิทยาเขตอุเทนถวายส่งนักศึกษา จำนวน 30 คน เดินทางไปเรียนที่สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน เรียนวิชาไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ ในช่วงปีแรกเป็นไปด้วยความเรียบร้อย แต่เมื่อเริ่มเรียนปีที่สองมีนักศึกษาอีกชุดไปเรียน เกิดเหตุการณ์โยนประทัดใส่ นักศึกษาลงมาจากอาคารชั้นบน ทำให้นักศึกษาเกิดความไม่พอใจประกอบกับเป็นช่วงรอยต่อเปลี่ยนผู้บริหารทำให้ขาดความต่อเนื่องในการแก้ไขปัญหา และความกังวลว่าถ้านักศึกษามาเรียนร่วมกันแล้วจะไม่สามารถควบคุมเหตุการณ์ได้ อาจารย์จากสถาบันเทคโนโลยีปทุมวันเห็นว่าโครงการนี้เป็นกิจกรรมที่ดีมาก (อาจารย์สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน, สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2554)

“เขาไว้วางใจเรามาก ถึงมาเรียนร่วมกันได้ แต่เมื่อเกิดปัญหาก็กเลิโครงการนี้ไป โครงการอื่น ๆ เช่น ทำศาลาร่วมกัน อบรม พัฒนาบุคลากรภาพ ก็ได้แค่หน่วยงานพอจบงานกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ก็จบ”

สำหรับความพยายามจัดกิจกรรมที่ได้จัดร่วมกันไปแล้วอาจยังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก จะพบได้ว่า ทั้ง 2 สถาบันห้วงต่อเป้าหมาย เน้นเป้าหมาย คือ ต้องการลดความขัดแย้งและความรุนแรงให้น้อยลงไป โดยที่อาจยังทำกระบวนการไม่ครบอีกทั้ง 2 มุมที่เหลือ คือ วิธีการและความสัมพันธ์ สำหรับความสัมพันธ์ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากในการจัดการความขัดแย้ง พบว่า ยังไม่มีกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีเพียงพอ ก่อนทำกิจกรรมร่วมกัน เมื่อมาทำกิจกรรมร่วมกันโดยที่ยังคงมีความไม่ไว้วางใจ และความหวาดระแวง ทำให้กิจกรรมไม่บรรลุในเป้าหมายที่กำหนดไว้ในประเด็นวิธีการอาจยังขาดกระบวนการมีส่วนร่วมที่เพียงพอและครบถ้วน จากผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะนักศึกษาได้มาร่วมคิด ร่วมทำ ดังที่ผู้บริหารจาก มทร.ตะวันออกวิทยาเขตอุเทนถวายให้ข้อมูลว่า (ผู้บริหาร มทร.ตะวันออกวิทยาเขตอุเทนถวาย, สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2554)

“การคิดโครงการต่าง ๆ อาจจะขาดการร่วมคิดจากนักศึกษา แต่เป็นการคิดจากผู้บริหาร และคณาจารย์เป็นหลัก....”

การจัดกิจกรรมหลาย ๆ กิจกรรมร่วมกันทั้ง 2 สถาบันที่ผ่านมากับการสร้างความสัมพันธ์ที่อาจยังไม่เพียงพอและน่าจะสามารถจัดกิจกรรมครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้นได้อีกเพื่อนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ตามกรอบแนวคิดที่ได้กำหนดไว้ กล่าวคือ

1) กิจกรรมที่จัดสามารถเยียวยาความรู้สึกที่ฝังลึกได้ระยะเวลาหนึ่ง เนื่องจากบาดแผลทางใจที่เกิดขึ้นเป็นบาดแผลที่มีความเรื้อรัง และบ่มเพาะความรู้สึกกันมาเป็นเวลานาน ยังขาดกระบวนการที่ทำให้ทั้งเหยื่อและผู้กระทำได้มีโอกาสพูดคุยและเยียวยาความรู้สึกกันอย่างแท้จริง

2) การจัดกิจกรรมที่ผ่านมามีกระบวนการพูดคุยกัน ในบางช่วงมีคณาจารย์ของทั้ง 2 สถาบันเข้าร่วมดูแล และให้นักศึกษาพูดคุยกันเองโดยตรง กล่าวได้ว่าเป็นความทุ่มเทเอาใจใส่ของคณาจารย์ทั้ง 2 สถาบัน และเป็นแนวทางที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงได้มาพูดคุยกันเอง นับเป็นกิจกรรมที่ดี ในขณะที่การจัดกิจกรรมการพูดคุยกับกิจกรรมอื่น ๆ นั้น นักศึกษาทั้ง 2 สถาบันยังขาดโอกาสได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพูดคุยและกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหา

3) การจัดกิจกรรมที่ผ่านมามีอาจยังไม่สามารถทำให้ทั้ง 2 สถาบันรู้สึกหรือยอมรับว่าตนเองและทั้งสังคมเป็นส่วนหนึ่งในการทำให้เหตุการณ์เกิดขึ้น รวมถึงยังไม่สามารถเยียวยาความรู้สึกของผู้สูญเสียและผู้เกี่ยวข้องได้อย่างเพียงพอ กระบวนการให้อภัยยังไม่สามารถสถาปนาได้อย่างถาวรระหว่างนักศึกษาทั้ง 2 สถาบัน

4) ความต้องการที่แท้จริงของนักศึกษาทั้ง 2 สถาบัน คือ การได้รับการยอมรับว่ามีคุณค่า ถูกกล่าวถึงในภาพลักษณ์ด้านบวก มิใช่เน้นย้ำแต่ภาพของการทะเลาะวิวาท การจัดกิจกรรมที่ผ่านมามีหลายช่วงที่ให้นักศึกษาทั้ง 2 สถาบันได้ทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกัน รวมถึงแยกกันทำความดีทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ซึ่งถือได้ว่าตรงกับความต้องการที่แท้จริงของนักศึกษาทั้ง 2 สถาบัน แต่ก็มีบางช่วงที่ขาดการส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์จากสถานศึกษาเนื่องจากความกังวลในเรื่องความปลอดภัยของตัวนักศึกษาเอง

5) กิจกรรมที่ได้จัดร่วมกันคือนำรูปของคนที่เสียชีวิตมาทำพิธีทางศาสนาร่วมกัน และฟังธรรมเทศนาจากผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปทุมวนาราม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ดีมาก เป็นการทำกิจกรรมที่ช่วยเยียวยาทางจิตใจ จิตวิญญาณ ซึ่งน่าจะช่วยลดความรู้สึกด้านลบต่อกันไปได้มาก แต่ก็เป็นที่น่าเสียดายว่านักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมยังไม่ใช่นักศึกษากลุ่มเป้าหมายที่มักมีการทะเลาะวิวาท และยังขาดกระบวนการมีส่วนร่วมจากพลังนักศึกษาของทั้ง 2 สถาบัน

6) กิจกรรมที่ได้จัดร่วมกันที่ผ่านมามีอย่างนี้ไม่เพียงพอที่ทั้ง 2 สถาบันได้สื่อสารออกมาให้เห็นว่ารับรู้ เข้าใจความรู้สึกเจ็บปวดของอีกสถาบัน หรือการแสดงความรักผ่านกิจกรรมเพื่อมุ่งไปข้างหน้าร่วมกัน

แนวทางและการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาของแต่ละสถาบัน ทั้ง 2 สถาบันต่างก็มีความพยายามในการดำเนินการมาหลายสิบปี ซึ่งงานวิจัยพยายามนำเสนอในภาพรวมเพื่อแสดงให้เห็นถึงภาพกว้าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาของทั้ง 2 สถาบัน สำหรับ มทร.วิทยาเขตอุเทนถวาย มีการดำเนินการหลายด้าน อาทิ ด้านการพูดคุย/ประชุมร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับผู้บริหารและคณาจารย์ รวมถึงการปฐมนิเทศในช่วงเริ่มต้นก่อนการศึกษาเพื่อให้นักศึกษาทราบถึงแนวทางในการปฏิบัติตัวและใช้ชีวิตได้อย่างปลอดภัย ด้านการรักษาความปลอดภัยและป้องกันเหตุการณ์ เช่น กำหนดให้ภายในเวลา 19.00 นาฬิกา นักศึกษาต้องออกจากมหาวิทยาลัยให้หมด ติดกล้องวงจรปิดหน้าสถาบัน นำรถตำรวจมาจอดหน้าสถาบันเพื่อป้องกันเหตุ งดการเรียนการสอนในช่วงที่เป็นวันสถาปนาของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ด้านกระบวนการยุติธรรม เช่น ประสานให้ตำรวจดำเนินการจับกุมผู้กระทำผิดตามกฎหมาย ส่งตัวแทนนักศึกษาไปร่วมฟังคำพิพากษา เพื่อให้เห็นเป็นตัวอย่างว่าไม่ควรทำความผิด ด้านการลงโทษผู้กระทำผิดตามกฎหมาย ระเบียบของมหาวิทยาลัย ด้านกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ตามจังหวัดต่าง ๆ เพื่อประโยชน์สาธารณะ เช่น การทาสี ซ่อมแซม ปลุกสร้างศาลา บูรณะซ่อมแซมวัด สร้างอาคารเรียน ปลุกป่าลดภาวะโลกร้อน กิจกรรมด้านการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่พึงประสงค์ โดยปลูกฝัง อบรมให้นักศึกษามีคุณธรรมและจริยธรรมที่พึงประสงค์อย่างต่อเนื่อง เชิญนักศึกษาและศิษย์เก่าที่เปลี่ยนพฤติกรรมมาเป็นด้านบวกมาเล่าประสบการณ์ให้นักศึกษารุ่นน้องฟัง ด้านการประกาศห้ามจัดกิจกรรมรับน้องใหม่ หากมีการฝ่าฝืนจะดำเนินการลงโทษตามกฎหมาย ระเบียบของมหาวิทยาลัย สำหรับสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน มีการดำเนินการหลายด้าน ด้านการพูดคุย/ประชุมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง ประชุมกันทั้งในระดับผู้บริหารและคณาจารย์ ปฐมนิเทศในช่วงเริ่มต้นก่อนการศึกษาเพื่อให้นักศึกษาทราบถึงแนวทางในการปฏิบัติตัวและใช้ชีวิตได้อย่างปลอดภัย ด้านการมอบหมายคณาจารย์ ผู้ปกครองติดตามสอดส่องดูแลพฤติกรรมนักศึกษาอย่างใกล้ชิด ด้านประกาศห้ามจัดกิจกรรมรับน้องและประชุมเชียร์เกินกำหนด หากมีการฝ่าฝืนจะดำเนินการลงโทษตามกฎหมาย ระเบียบของมหาวิทยาลัย ด้านการรักษาความปลอดภัยและป้องกันเหตุการณ์ เช่น หยุดการเรียนการสอนเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์รุนแรง กำหนดให้นักศึกษาทั้งหมดต้องออกจากสถาบันก่อนเวลา 17.00 นาฬิกา ด้านกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ตามจังหวัดต่าง ๆ เพื่อประโยชน์สาธารณะ เช่น การทาสี ซ่อมแซม ปลุกสร้างศาลา ค่ายพัฒนาเชิงอนุรักษ์ตามแนวปรัชญาวิถีชีวิตพอเพียง จัดค่ายเพื่อพัฒนาลังคมและพัฒนาตนเองเป็นเวลา 30 กว่าปี ด้านการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่พึงประสงค์ ด้วยการสอดแทรกในวิชาเรียนให้นักศึกษามีความตั้งใจเรียน จัดกิจกรรมเข้าค่ายให้กับครูและนักศึกษา โดยมีการนั่งสมาธิ รวมถึงไปทัศนศึกษาที่วัด ด้านกระบวนการยุติธรรม เช่น ให้มีรถตำรวจมาจอดหน้าสถาบัน เพื่อให้

เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้ปฏิบัติงานตรวจค้นอาวุธ กำหนดให้นักศึกษาทุกคนเดินผ่านประตูตรวจโลหะ การสแกนลายนิ้วมือ และควบคุมการแต่งกายให้นักศึกษาแต่งกายใส่เครื่องแบบให้เรียบร้อย ด้านมาตรการในการลงโทษผู้กระทำความผิดตามกฎหมาย ระเบียบของมหาวิทยาลัย มีมาตรการลงโทษ เช่น ตัดคะแนน ทำทัณฑ์บน พักการเรียน ไล่ออก ใครทำผิดกฎหมายจะส่งตัวให้ตำรวจดำเนินคดี

นอกจากการดำเนินการแก้ไขปัญหาโดย 2 สถาบันแล้ว สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ได้พยายามเข้ามาร่วมแก้ไขปัญหารวมถึงได้มีข้อเสนอแนะถึงทั้ง 2 สถาบันคือ มทร.อุเทนถวายและสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน เช่น 1) ควบคุมไม่ให้มีการดื่มสุราในมหาวิทยาลัย/สถาบัน 2) ให้มีการทำประวัตินักศึกษาทุกปี เพื่อจะได้ข้อมูลส่วนบุคคลที่ทันสมัย สำหรับใช้ตรวจสอบเมื่อนักศึกษาเป็นบุคคลต้องสงสัย 3) ให้มีการติดตั้งระบบโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) ในบริเวณหน้าสถาบัน บริเวณจุดอับ และแหล่งมั่วสุม 4) มีการป้องกันไม่ให้บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องเข้ามาชักชวนนักศึกษาไปในทางเสียหาย หรือก่อวินาศกรรมการเรียนการสอน และ 5) ให้มีการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างสถาบัน เพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี และบำเพ็ญประโยชน์ให้กับสังคมร่วมกัน

ข้อเสนอแนะในการอยู่ร่วมกันในอนาคตอย่างสันติของนักศึกษาทั้ง 2 สถาบันการศึกษา

หลักการและแนวทางที่ควรดำเนินการเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของนักศึกษาทั้ง 2 สถาบันนั้นคือ การยึดหลักการ 3 ประการ และแนวทางปฏิบัติ 3 แนวทาง หลักการ 3 ประการ คือ การยึดมั่นในคุณค่าการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การยึดหลักการสร้างความสมานฉันท์และการปรับเปลี่ยนทัศนคติที่ไม่ดีต่อกัน และการยึดหลักการสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจ สำหรับแนวทาง 3 แนวทาง คือ การสานเสวนา การพูดคุยกันเพื่อเยียวยาความรู้สึกซึ่งกันและกัน โดยการพูดคุยกันต้องจัดเป็นลำดับแรก โดยอาจแยกการพูดคุยกันเพื่อค้นหาความต้องการ ความห่วงกังวลของแต่ละฝ่าย จากนั้นจึงดำเนินการจัดตั้งกลไกร่วมกันและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) เป้าหมายสำคัญที่สุดคือการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของนักศึกษาทั้ง 2 สถาบันการศึกษา โดยปราศจากความรุนแรงทางตรงและความรุนแรงทางวัฒนธรรม ความรุนแรงทางตรงที่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนทั้งมีทั้งผู้กระทำ และผู้ถูกกระทำ รวมถึงผลกระทบ ความสูญเสียที่เกิดขึ้นทางกายภาพจะต้องหมดไปหรือลดน้อยลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรุนแรงทางวัฒนธรรมที่อยู่ในระดับที่ลึกลงไปที่ไม่สามารถมองเห็นด้วยตา แต่รองรับให้ความรุนแรงทางตรงดำรงอยู่ได้ ซึ่งทั้งสังคมมีส่วนในการทำให้เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นนักศึกษารุ่นพี่บางส่วน สื่อมวลชนบางกลุ่ม บุคลากรในสถาบันบางคน ผู้ปกครองบางส่วน จะต้องหมดไปหรือลดน้อยลงเช่นกัน ความเชื่อหรือคุณค่าที่นักศึกษาแต่ละสถาบันยึดมั่นถือมั่นที่เป็นความรุนแรงทางวัฒนธรรมนั้น จะต้องได้รับการทำความเข้าใจว่าทำไม

นักศึกษาจึงคิดและทำให้เกิดความรุนแรงขึ้น โดยไม่ไปมองหรือตัดสินว่านักศึกษาเป็นเด็กเกเร ไม่ไปชี้ว่านักศึกษาคือตัวปัญหา เมื่อเข้าใจแล้วถึงเหตุผลก็จะต้องมีการนำเสนอความเชื่อ ค่านิยมใหม่ขึ้นมาเป็นคู่ขนานให้ได้คิดว่าความเชื่อที่เน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งสังคมมากกว่า และถ้านักศึกษาใช้ความรุนแรงจะนำไปสู่ต่อตัวนักศึกษาเองและเกิดผลเสียต่อทั้งสังคม

2) ยึดหลักการสร้างความสมานฉันท์และการปรับเปลี่ยนทัศนคติที่ไม่ดีต่อกัน ในด้านการสร้างความสมานฉันท์ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากได้เกิดความรุนแรงขึ้นระหว่าง 2 สถาบันมาอย่างยาวนานนับสิบปี และมีความสูญเสียอย่างมากทั้งบุคคล ทรัพย์สิน และบาดแผลทางจิตใจ ควรจะเน้นเยียวยาบาดแผลของทั้งเหยื่อและผู้กระทำภายหลังความรุนแรง และเป็นการยุติความสัมพันธ์ด้านลบต่อกัน ไม่นำไปสู่ความเป็นศัตรู และความรู้สึกเกลียดชัง โดยหลักการการสร้างความสมานฉันท์ประกอบด้วย 1) การเน้นหรือจัดการกับอารมณ์และความรู้สึกของคนการเปิดเผยอารมณ์ความรู้สึกของตนเองจะเยียวยาอดีตและความเจ็บปวดในปัจจุบันได้ เพื่อให้เกิดการเข้าใจในความเจ็บปวดของแต่ละฝ่าย ต้องการพื้นที่ปลอดภัยสำหรับคู่กรณีในการเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้น 2) การสมานฉันท์เกิดขึ้นได้เมื่อความต้องการของมนุษย์ได้รับการตอบสนอง ต้องเข้าใจว่าความต้องการที่แท้จริงคืออะไร และตอบสนองต่อสิ่งที่ต้องการนั้น ไม่ว่าจะเป็นปัจจัย 4 การได้รับความรัก หรือการได้รับการยอมรับ เช่น ถ้านักศึกษาต้องการได้รับการยอมรับในงานด้านวิชาการการมีภาพลักษณ์ที่ดีก็ควรที่จะจัดกิจกรรมที่ทำให้นักศึกษาสามารถสร้างชื่อเสียงได้ 3) ศาสนาเป็นเครื่องมือที่สำคัญมากในการแก้ไขความขัดแย้ง ในการเยียวยาความรู้สึกของผู้คน การสร้างความสัมพันธ์ที่แตกร้าขึ้นมาใหม่ต้องการมากกว่าเครื่องมือในการเจรจา โกลเล็กลี ที่เพียงแต่ค้นหาความต้องการและความต้องการที่แท้จริงเท่านั้น แต่ต้องใช้สัญลักษณ์และพิธีกรรม กล่าวคือ ใช้ทั้งความเชื่อทางศาสนา และพิธีกรรมในการสร้างความสมานฉันท์ และ 4) การสร้างความสมานฉันท์จำเป็นมากที่จะต้องใช้นแนวทางที่หลากหลาย ทั้งด้านจิตใจ กฎหมาย สังคม วัฒนธรรม จิตวิทยาและการเมือง การเจรจาเพียงอย่างเดียวไม่สามารถนำไปสู่การสร้างสันติภาพได้ แต่ต้องสร้างกิจกรรมร่วมกันในภาคประชาสังคมด้วย การสร้างความสมานฉันท์จะประสบความสำเร็จถ้าได้รับความร่วมมือจากทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ที่สำคัญมากคือผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากคู่กรณี การปฏิบัติตามหลักการที่ได้กล่าวมาอาจนำไปสู่การเยียวยาบาดแผลจนกระทั่งนำไปสู่การให้อภัยซึ่งกันและกันได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ผู้สูญเสียจะต้องเรียนรู้เองว่าจะยังคงความเกลียดชังไว้หรือจะละทิ้งอดีตอันขมขื่นซึ่งถ้าเหยื่อยังไม่คิดเช่นนั้น จะยังคงไม่สามารถเดินหน้าต่อไปเพื่อความสมานฉันท์ได้

สำหรับการปรับเปลี่ยนทัศนคติที่ไม่ดีต่อกัน เป็นความรุนแรงทางวัฒนธรรมที่ฝังลึกมาอย่างยาวนาน โดยทั้งสังคมมีส่วนในการทำให้เกิดความรุนแรงขึ้น เช่น ทั้งจากผู้ประกอบการบางกลุ่ม สื่อมวลชนบางกลุ่ม นักศึกษารุ่นพี่บางคน คณาจารย์บางคน³ และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ การปรับเปลี่ยนทัศนคติที่ไม่ดีต่อกันจึงต้องใช้เวลาอย่างต่อเนื่องยาวนาน และจะต้องใช้ความอดทนใน

การเผชิญกับทัศนคติและความเคียดแค้นที่ฝังรากลึก โดยมีแนวทางที่หลากหลายในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ เช่น สถาบันการศึกษาควรจัดให้มีครู อาจารย์ หรือบุคลากรทำหน้าที่ให้คำปรึกษาเรื่องต่าง ๆ หรือปกครองดูแลนักเรียนในปริมาณที่เหมาะสมกับจำนวนนักศึกษาอย่างทั่วถึง ผู้ปกครองของนักศึกษามีส่วนสำคัญที่จำเป็นต้องให้ความร่วมมือกับทางสถานศึกษาในการดูแลบุตรหลานของตนเอง ในการจัดกิจกรรมต้อนรับน้องใหม่และประชุมเชียร์ในสถาบันอุดมศึกษา สถาบันการศึกษาควรดำเนินการตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการปี 2551 ที่เน้นให้จัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ อบอุ่น ประทับใจ และเสริมสร้างการพัฒนานิสิตนักศึกษา โดยให้เป็นความรับผิดชอบร่วมกันของผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากรของทุกคณะ/ภาควิชา และนิสิตนักศึกษารุ่นพี่ ที่จะต้องร่วมรับผิดชอบ กำกับดูแล ให้คำปรึกษา แนะนำในการจัดกิจกรรมที่มีลักษณะสร้างสรรค์ ไม่มีความรุนแรงและไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของน้องใหม่ งานวิจัยนี้เห็นว่าการแก้ปัญหาด้วยการห้ามจัดกิจกรรมรับน้องจะทำให้เกิดแรงเสริมในการต่อต้าน และนักศึกษา ก็จะยังคงจัดกิจกรรมต่อไปแม้ว่าสถานศึกษาจะห้าม แต่ควรจะอยู่ในการกำกับดูแลอย่างใกล้ชิดจากความเสียสละร่วมกันของบุคลากรในสถานศึกษา

3) ยึดหลักการสร้างความสัมพันธ์ และความไว้วางใจ สัมพันธภาพหรือความสัมพันธ์ระหว่างกันมีความสำคัญมาก ความสัมพันธ์ที่ดีเกิดขึ้นได้จากการรู้จักกัน เข้าใจกัน การทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ และบ่มเพาะความสัมพันธ์ค่อย ๆ พัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อกันเป็นลำดับ เมื่อคนมีความสัมพันธ์กันย่อมมีความขัดแย้งซึ่งเป็นเรื่องธรรมดา แต่ถ้ามีกระบวนการจัดการที่ไม่ดีจะทำให้เสียความสัมพันธ์ระหว่างกันไป เมื่อสัมพันธภาพระหว่างผู้ที่ขัดแย้งกันยังไม่มีดี แทบจะไม่สามารถนำคู่กรณีมาหาข้อยุติร่วมกันได้ หากความสัมพันธ์ไม่ดีก็จำเป็นต้องฟื้นความสัมพันธ์ขึ้นมาใหม่ด้วยการใช้วิธีการและกระบวนการที่เหมาะสมและมีความต่อเนื่องเพื่อทำให้ความรู้สึกที่ดีต่อกันเริ่มกลับมา เมื่อความสัมพันธ์ที่ดีเริ่มกลับมาแล้วการตกลงกันเรื่องใด ๆ ไม่ใช่เรื่องยากอีกต่อไป ความสัมพันธ์จะดีหรือไม่ดีอยู่ที่ความไว้วางใจหรือความไม่ไว้วางใจ ถ้าไม่ไว้วางใจกันความขัดแย้งก็อาจกลายไปสู่การทำลายกันและแก้ปัญหาได้ยาก ภายใต้สถานการณ์ที่มีความขัดแย้งกันสูง การทำกิจกรรมร่วมกันย่อมมีปัญหาอุปสรรคบ้าง เนื่องจากความไว้วางใจต่อกันก็มีน้อย อาจเกิดความหวาดระแวง ความรู้สึกไม่ปลอดภัย กังวลต่อผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้นได้ ซึ่งถ้านักศึกษายังไม่พร้อมเริ่มต้นทำกิจกรรมร่วมกันเพราะขาดแคลนที่อยู่ในจิตใจ อาจเริ่มจากผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากร รวมถึงนักศึกษาใหม่ที่ยังไม่ได้รับรู้ถึงเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น

³ การนำเสนอบทความวิจัย ณ มหาวิทยาลัยสยาม ผู้เขียนได้รับการวิจารณ์ว่าควรจะมีข้อเสนอแนะถึงอาจารย์ที่กระตุ้นให้เกิดความรุนแรง ซึ่งผู้วิจัยได้ระบุไว้แล้วว่าทั้งสังคมมีส่วนกระตุ้นให้เกิดความรุนแรง แต่ข้อเสนอของงานวิจัยจะเน้นที่นักศึกษาเป็นหลัก ไม่ได้มีข้อเสนอแนะถึงสื่อมวลชน อาจารย์ ผู้ปกครอง ศิษย์เก่าบางคน ที่มีส่วนกระตุ้นให้เกิดความรุนแรง

4) การสานเสวนา (Dialogue) การสานเสวนาเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับการนำไปสู่การสร้าง ความสมานฉันท์ ตามแนวคิดของ Saunders (1999) เห็นว่าการสานเสวนาที่แท้จริงเกิดขึ้นได้เมื่อคู่กรณีมาร่วมกันสนทนาเพื่อนำไปสู่ข้อตกลงหรือเกิดความเข้าใจกัน โดยต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงมุมมอง ความรู้สึกโกรธเกลียดที่มีต่อกัน การสานเสวนาที่แท้จริงถึงจะนำไปสู่การสร้าง ความสมานฉันท์ได้ การสานเสวนาเป็นการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ต่อกัน นำไปสู่ความร่วมมือต่อกัน ใ้ได้กับการจัดการความขัดแย้งที่ฝังรากลึก เป็นการฟังกันอย่างลึกซึ้งถึงความห่วงกังวล เปิดใจรับฟังถึงมุมมองของคนอื่น และแสดงเปิดเผยความรู้สึก จุดสนใจที่อยู่ลึกในจิตใจ ซึ่งจะค่อย ๆ พัฒนาความสัมพันธ์อันดีต่อกัน เป็นการเคลื่อนไปสู่ปฏิสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งระหว่างกัน

งานวิจัยจึงเสนอให้มีการจัดเวทีสานเสวนา โดยมีผู้ช่วยทำกระบวนการ และสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้คนมาร่วมพูดคุยกัน โดยเชื่อว่าการสร้างบรรยากาศและพื้นที่ที่เหมาะสมจะทำให้เกิดการพูดคุยกันได้ โดยมาพูดคุย แสดงความรู้สึก สิ่งที่ตนเองคิด สิ่งที่ตนเองให้คุณค่า เมื่อคู่กรณีได้รับรู้ถึงความเจ็บปวดซึ่งกันและกัน ต่างก็เริ่มที่จะเข้าใจถึงความรู้สึก ความคิดของอีกฝ่าย และเริ่มตระหนักว่ามีปัญหาร่วมกัน และสามารถทำงานร่วมกันต่อไปได้ การสานเสวนาที่ควรจะเป็นควรจะมีตัวแทนจากฝ่ายต่าง ๆ ที่ได้รับผลกระทบอย่างครบถ้วนเพื่อร่วมหารือกัน ทำให้การตัดสินใจร่วมกันมีคุณภาพ และไม่ควรรีบเร่งให้เสร็จหรือมีข้อจำกัดด้วยเงื่อนไขเวลา ซึ่งจะทำให้ความสัมพันธ์อันดียังไม่เกิดขึ้น และในช่วงแรก ๆ ยังไม่จำเป็นต้องนำเสนอสิ่งที่พูดคุยต่อสื่อมวลชนจนกระทั่งเห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างกันดีขึ้นและความรุนแรงน่าจะลดลงแล้ว จึงนำเสนอต่อสาธารณะต่อไป โดยข้อจำกัดและอุปสรรคที่ควรพึงระมัดระวัง คือ อารมณ์ที่รุนแรงของคู่กรณีเมื่อมาอยู่ในสถานที่เดียวกัน รวมถึงความคิดที่ว่า การพูดคุยกันไปก็ก่อให้เกิดประโยชน์แต่อย่างใด

5) จัดตั้งกลไกร่วมกัน เสนอให้สถาบันการศึกษาทั้ง 2 แห่งจัดตั้งภาคีเครือข่ายร่วมกันระหว่าง 2 สถาบันการศึกษา โดยมีอำนาจหน้าที่ เพื่อส่งเสริมและช่วยเหลือในการพัฒนานักศึกษา การหาแนวทางในการทำกิจกรรมร่วมกัน การประสานงาน สื่อสารกันเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกันให้มากขึ้น รวมถึงทำหน้าที่หาข้อเท็จจริงร่วมกับทางตำรวจเมื่อมีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้น องค์ประกอบของภาคีเครือข่ายประกอบด้วย ผู้บริหาร คณาจารย์ ผู้ปกครอง นักศึกษา ศิษย์เก่า สื่อมวลชน ตำรวจ ผู้แทนองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนภาคเอกชนและภาคประชาสังคม องค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญคือนักศึกษาจากทั้ง 2 สถาบัน ในอดีตที่ผ่านมาการดำเนินกิจกรรมบางครั้งขาดกระบวนการมีส่วนร่วมคิด ร่วมปรึกษา ร่วมตัดสินใจจากนักศึกษา ทำให้กิจกรรมที่จัดไปแล้วอาจยังไม่สมบูรณ์มากนัก

6) ทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ให้มีการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องควบคู่กับการสร้างความสมานฉันท์ การจัดเวทีสานเสวนาเพื่อความเข้าใจซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์อันดีและความไว้วางใจกันให้เกิดขึ้น ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาทั้ง 2 สถาบันเคยทำกิจกรรมร่วมกันมาอยู่แล้วอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมด้านศาสนาและงานบุญ กิจกรรมด้านวิชาการ เช่น

การเรียนรู้ การสอนร่วมกัน กีฬาสานสัมพันธ์ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ด้านต่าง ๆ ซึ่งควรจะมีผู้แทนจากนักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมตัดสินใจ และถ้ากิจกรรมที่นักศึกษานำเสนอโครงการ แล้วเห็นว่าเป็นประโยชน์ก็ควรให้การส่งเสริมและสนับสนุน รายละเอียดอาจประกอบด้วย

- กิจกรรมการเปิดใจ รับฟังซึ่งกันและกัน เช่น เชิญ พ่อ แม่ ที่ได้รับผลกระทบจากการทะเลาะวิวาท ทั้งฝ่ายผู้ก่อเหตุและผู้เสียหาย ตัวนักเรียนที่เคยก่อเหตุ และถูกทำร้าย ร่วมแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกให้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รับฟัง

- กิจกรรมอบรมด้านสันติวัฒนธรรมให้กับทั้งบุคลากรและนักศึกษาทั้ง 2 สถาบัน เพื่อเผยแพร่แนวคิดด้านสันติวิธี ปฏิเสธการใช้ความรุนแรงในทุกระดับ ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายอย่างสันติ

- กิจกรรมการทำบุญ ฟังธรรม นั่งสมาธิภายในวัด และทำบุญร่วมกันสำหรับผู้ล่วงลับไปแล้ว โดยจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อทำบุญและระลึกถึงสิ่งที่เคยเกิดขึ้นร่วมกันในอดีต

- กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกัน ในการซ่อมแซมและสร้างอาคารต่าง ๆ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่นักศึกษามีความภาคภูมิใจสูงมากที่ได้ใช้ความรู้ที่ได้เรียนมาทำประโยชน์ให้กับสังคม

- กิจกรรมกีฬาเชื่อมสามัคคี แต่ต้องเล่นแบบผสมกันทั้งสองสถาบันอย่าแบ่งข้าง โดยอาจเริ่มต้นจากครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่เหมือนที่เคยทำมาในอดีต

- กิจกรรมการเยี่ยมเยียนซึ่งกันและกัน เช่น จัดกิจกรรมอวยพรในวันสถาปนาของทั้งสองสถาบัน โดยต่างไปร่วมอวยพรซึ่งกันและกัน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. *คู่มือการดำเนินการตามมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหามหาการทะเลาะวิวาทของนักเรียน นักศึกษา*. เอกสารประกอบการประชุมวันศุกร์ที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2553 ณ ห้องประชุมกระทรวงศึกษาธิการ ชั้น 2 (อาคารราชวัลลภ).
- เกษมศักดิ์ ภูมิศรีแก้ว. (2533). *รายงานการวิจัยการทะเลาะบาดหมางของนักศึกษาวิทยาลัยช่างกลปทุมวัน*. สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คาเสน, อุดม. (2551). *วิธีสร้างปฏิกิริยาเมื่อสถานการณ์ถึงทางตัน* (พูนลาภ อุทัยเลิศอรุณ, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: วีเลิร์น. (ต้นฉบับพิมพ์ ปี ค.ศ. 2004).
- เครตัน, เจมส์ แอล. (2547). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน*. (วันชัย วัฒนศัพท์, ผู้แปล) ขอนแก่น: ศิริกันต์ ออฟเซ็ท. (ต้นฉบับพิมพ์ปี ค.ศ. 1992).
- คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ. (2549). *รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์*.

- ฉันทนา บรรพศิริโชติ หวันแก้ว. (2547). *ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับสันติวิธีและธรรมชาติของความขัดแย้งในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2533). *ท้าทายทางเลือก: ความรุนแรงและการไม่ใช้ความรุนแรง*. กรุงเทพฯ: โคมลคิมทอง.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2546). *อาวุธมีชีวิต แนวคิดเชิงวิพากษ์ว่าด้วยความรุนแรง*. กรุงเทพฯ: ฟาเดียวกัน.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2553). *ความรุนแรงซ่อน/หาสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์. (2545). เรื่องราวของความรุนแรงในสังคมไทย มาหั่นศพ ฟอฆ่าลูก และอื่นๆ อีกมาก. *รัฐศาสตร์สาร*, 23(3), 28-42.
- ทรงภูมิ ประภานนท์. (2551). *แบบจำลองข้ามทฤษฎีในการแก้ปัญหาทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษาด้วยวิธีการตำรวจหลักยุติธรรมเชิงสมานฉันท์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ทิวา วงศ์ธนาภา. (2539). *เงื่อนไขทางสังคมที่มีผลต่อปรากฏการณ์การก่อเหตุทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษา: ศึกษากรณีโรงเรียนอาชีวศึกษาแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นักศึกษากลุ่มที่ 4. (2554). *หลักสูตรประกาศนียบัตรแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งด้านนโยบายสาธารณะโดยสันติวิธีรุ่นที่ 7. แนวทางการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธีระหว่างมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกวิทยาเขตอุเทนถวายกับสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ประกอบถ่ม นศ.ปทุมวันตายคาถนน ตร. คาดโยนคดียาเสพติด. (2552, 27 มกราคม). *ไทยรัฐ*, น. 15.
- ปาริชาติ สุวรรณบุปผา. (2552). *सानเสวนา สานใจสู่ใจ*. กรุงเทพฯ: ควอลิตี้.
- มอริส, แคเธอรีน. (2004). *การจัดการความขัดแย้งและการขอโทษ* (วันชัย วัฒนศัพท์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศาลาแดง. (ต้นฉบับพิมพ์ ปี ค.ศ. 2004).
- มัธยมยกพวกไล่ฟันเอ็นขาด อุเทน-ปทุมวันเข้มรับปี 1. (2552, 13 กุมภาพันธ์). *ไทยรัฐ*, น. 16.
- แมทธิว, เดวิด. (2552). *การเมืองภาคพลเมือง* (วันชัย วัฒนศัพท์, ผู้แปล). ขอนแก่น: สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (ต้นฉบับพิมพ์ ปี ค.ศ. 1994).
- ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า. (2547). *ศัพท์บัญญัติเกี่ยวกับการแก้ปัญหาและความขัดแย้ง*. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์.
- สรวิต ลิ้มปริงซี่. (2553). เรียนใกล้เกลี่ยมาลิบ. *วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์*, 4(5), 89-109.
- สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน. (2550). *รายงานประจำปี 2550*.
- สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน. (2551ก). *คู่มือนักศึกษา 2551 สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน*.
- สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน. (2551ข). *รายงานสรุปและประเมินผล โครงการค่ายอาสาพัฒนาฯ สถาบัน*

- เทคโนโลยีปทุมวันครั้งที่ 34. ระหว่างวันที่ 16 ตุลาคม 2551-14 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงเรียนบ้านหัวฝาย สาขาปางเมียงศรีคำ ต.ศรีดงเย็น อ.ไชยปราการ จ.เชียงใหม่.
- สมาคมผู้ปกครองและครูอุเทนถวาย. (2553). รายงานสมาคมผู้ปกครองและครูอุเทนถวาย การประชุมใหญ่สามัญประจำปีครั้งที่ 31/2553 . วันเสาร์ที่ 4 กันยายน 2553 ณ ห้องประชุมอาคาร 7 ชั้น 2 วิทยาเขตอุเทนถวาย.
- สุชินทร์ ปรีดาสุริยชัย. (2543). การปลูกฝังค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติที่มีผลต่อการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุดใจ สุขะ. (2546). โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ในการจัดการปัญหาและพัฒนาเยาวชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนและชุมชน กรณีศึกษาการจัดการปัญหาความรุนแรงในกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษา: พื้นที่กรุงเทพฯ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2550). ความขัดแย้ง: หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา (พิมพ์ครั้งที่ 3). ขอนแก่น: ศิริภักดิ์ออฟเซต.
- วากเนอร์, โยส. (2552). คู่มือสานเสวนาและการปฏิบัติงานร่วมกัน (เบญจรัตน์ แซ่ฉั่ว, ผู้แปล) กรุงเทพฯ: ฟองทองเอนเตอร์ไพรส์. (ต้นฉบับพิมพ์ ปี ค.ศ. 2009).
- อุเทน-ปทุมวัน ตีพิมพ์หน้าศพ ชัดกันในนิติเวช. (2552, 24 มกราคม). ไทยรัฐ, น. 16.
- Abu-Nimer, M. (2001). *Reconciliation, Justice, and Coexistence: Theory and Practice*. USA: Lexington Press.
- Arthur, J., Carlson, C., & Lee, M. (2005). *A Practical Guide to Consensus*. New Mexico: Roller Printing Santa Fe.
- Axt, H.-J., Milososki, A., & Schwarz, O. (2006). *Conflict-a literature review*. Retrieved March 22, 2010, from Europeanization Website <http://www.europeanization.de>
- Bercovitch, J., Kremenjuk, V., & Zartman, I.W. (2009). *Conflict Resolution*. London: Sage.
- Bulhan, H.A. (1985). *Franz Fanon and Psychology of Oppression*. New York: Plenum Press.
- Canadian Policy Research Networks and Viewpoint Learning (CPRN). (2002). *The Kind of Canada We Want: Citizens' Dialogue on Canada's Future*.
- Furlong, T.G. (2005). *The Conflict Resolution Toolbook: Models and Maps for Analyzing, Diagnosing, and Resolving Conflict*. Canada: John Wiley and Sons Canada.

- Galtung, J. (1990). *Peace by Peaceful means Peace and Conflict Development and Civilization*. London: Sage.
- Jeong, H. (2006). *Peace and Conflict Studies*. USA: Ashgate.
- Miall, H., Ramsbotham, O., & Woodhouse, T. (1999). *Contemporary Conflict Resolution: The prevention, management and transformation of deadly conflicts*. USA: Blackwell.
- Saunders, H. (1999). *A Public Peace Process: sustained dialogue to transform racial and ethnic conflicts*. New York: St.Martin Press.

การสัมนาษาณ

- ครังที่ 1. กลุมอาจารยและผุ้บริหาร มทร.ตะวันออกวทยาเขตอุเทนถวาย วันทที่ 5 กรกฏาคม 2553 เวลา 10.00-13.00 น. ณ อาคารจามจุรีสแควร.
- ครังที่ 2. กลุมอาจารยและนัศศษา มทร.ตะวันออกวทยาเขตอุเทนถวาย วันทที่ 13 กรกฏาคม 2553 เวลา 10.00-17.00 น. ณ มจร.วังนอย.
- ครังที่ 3. กลุมผุ้บริหาร และคณาจารย สถาบนเทคโนโลยีปทุมวัน วันทที่ 20 กรกฏาคม 2553 เวลา 10.00-15.00 น. ณ สถาบนเทคโนโลยีปทุมวัน.
- ครังที่ 4. กลุมสมาคมผุ้ปกครองและศษยเกา มทร.ตะวันออกวทยาเขตอุเทนถวาย วันทที่ 4 กันยายน 2553 เวลา 13.00-17.00 น. ณ มทร.ตะวันออกวทยาเขตอุเทนถวาย.
- ครังที่ 5. กลุมนัศศษา มทร.ตะวันออกวทยาเขตอุเทนถวาย วันทที่ 23 กันยายน 2553 เวลา 13.00-16.00 น. ณ มทร.ตะวันออกวทยาเขตอุเทนถวาย.
- ครังที่ 6. กลุมผุ้บริหารสถาบนเทคโนโลยีปทุมวัน วันทที่ 21 ตุลาคม 2553 เวลา 10.00-12.00 น. ณ สถาบนเทคโนโลยีปทุมวัน.
- ครังที่ 7. กลุมนัศศษาสถาบนเทคโนโลยีปทุมวัน วันทที่ 21 ตุลาคม 2553 เวลา 14.00-16.00 น. ณ สถาบนเทคโนโลยีปทุมวัน.
- ครังที่ 8. กลุมผุ้บริหาร มทร.ตะวันออกวทยาเขตอุเทนถวาย วันทที่ 21 มกราคม 2554 เวลา 10.00-12.00 น. ณ มทร.ตะวันออกวทยาเขตอุเทนถวาย.
- ครังที่ 9. กลุมนัศศษาสถาบนเทคโนโลยีปทุมวัน วันทที่ 18 มกราคม 2554 เวลา 13.00-16.00 น. ณ สถาบนเทคโนโลยีปทุมวัน.
- ครังที่ 10. กลุมศษยเกาสถาบนเทคโนโลยีปทุมวัน วันทที่ 23 กุมภาพันธ์ 2554 เวลา 13.00-15.00 น. ณ สถาบนเทคโนโลยีปทุมวัน.
- ครังที่ 11. กลุมอาจารยสถาบนเทคโนโลยีปทุมวัน วันทที่ 17 มีนาคม 2554 เวลา 13.00-16.00 น. ณ สถาบนเทคโนโลยีปทุมวัน.